



# HET EINDE VAN EEN TIJDPERK

xander noë

**het einde  
van een tijdperk**

xander noë



# inhoudsopgave

<i>drie prachtige weken</i>	7
<i>afscheid en begin</i>	9
<i>botsende systemen</i>	11
<i>puber logica</i>	13
<i>inzicht en ambitie</i>	15
<i>brood en spelen</i>	18
<i>in afwachting</i>	20
<i>overbodig</i>	22
<i>perspectiefwisseling</i>	24
<i>stap voor stap</i>	26
<i>nummer 2</i>	28
<i>schakelen</i>	30
<i>de spiegel van de opvoeding</i>	32
<i>ingrijpende problemen</i>	35
<i>nieuwe gedachten</i>	38
<i>in voor- en tegenspoed</i>	40
<i>de traagheidder dingen</i>	43
<i>de volle laag</i>	46
<i>mowgli van de lage landen</i>	49
<i>bloedend hart</i>	52
<i>waarheen leidt de weg?</i>	54
<i>intens</i>	57
<i>machteloos</i>	60
<i>het gaat vanzelf over</i>	63
<i>het einde van een tijdperk</i>	66



"Het einde van een tijdperk" is de titel van de laatste blog over de periode dat onze pleegzonen bij ons woonden. Niet dat zij uit ons leven zijn verdwenen, integendeel. Wij houden van de jongens en hopen tot in lengte van dagen een rol te mogen spelen in hun levens.

De stilte van ons huis is prettig. De dagen volgen elkaar op. De jongens wonen alweer een tijd zelfstandig. Wij zorgen niet meer, maar maken ons nog wel zorgen.

Sinds de oudste uit huis is, is onze relatie sterk verbeterd. Nu heb ik een pleegzoon waar ik leuke gesprekken mee kan voeren, die zijn eigen leven leidt en die ons benut als hulp bij vragen en verhuizen. En dat is heerlijk!

Ik mis de jongens. Als vast onderdeel in mijn leven., als vanzelfsprekendheid. Ook het wachten tot iedereen klaar is voor een gezinsuitje, ook de vuile was in grote hoeveelheden, ook een badkamer die ontploft is. Bij de jongste doet het nog steeds pijn. Hij is kwetsbaar en plant zijn leven voor één dag. Ik had graag meer voor hem betekend.

Als de oudste een kleine week hier is, merk ik dat ik gewend ben aan de nieuwe situatie. Ik heb mijn eigen leven zonder rekening meer te houden met kinderen. En ik trap onmiddellijk weer in mijn valkuil; ik zou hem het liefste overladen met vaderlijke adviezen. Gelukkig heeft de ervaring geleerd, dat ik die beter niet kan uiten.

Met pleegkinderen is het niet anders dan met eigen kinderen. Het is een kwestie van loslaten en van houden van op afstand. Vijfentwintig blogs getuigen van zowel de mooie als de moeilijke jaren. Voor geen goud had ik dit willen missen.

Utrecht - 2020

**drie prachtige  
weken**

“Het is voor drie weken. Hij kan nergens naar toe” – het gezin waar hij nu was, ging op vakantie. Opeens is de eerste plaatsing een feit. Geen puber, maar een jongen van zes.

Op vrijdagmiddag, het begin van de vakantie, stond hij op de stoep. Prachtige blonde haren, een brutale blik, met een plastic tas met wat spullen. Hij ging zitten. De pleegvader bracht hem op de fiets. Er was geen interactie tussen hen. Na tien minuten vertrok de pleegvader. Het was stil.

Een zes jarige – die niet duldde dat je in de buurt kwam, graag wilde spelen, maar niet tot rust kon komen. Het slapen gaan was een ellende. Hij werd niet rustig van het bad, integendeel. Wij probeerden van alles, maar het werd steeds moeilijker.

Hij kon volkomen opgaan in zijn eigen wereld; in zijn spel op de boerderij, tijdens het voetballen in het park. Hem daaruit halen, was een bijna onmogelijke klus.

Onze pleegzorg begeleider gaf de suggestie om met symbolen te werken. Om zijn dag te structureren, een vaste volgorde te hanteren. Wij tekenden prachtige pictogrammen, bespraken telkens wat wij gingen doen en streepten de plaatjes door, als het was gebeurd.

Tijdens een prachtige dag, in het zwembad, met vrienden, kregen wij ons mooiste cadeau. Een kletsnat jochie, dat bibberend op schoot kroop en zich overgaf aan de warmte van een pleegvader.

Wat heb ik hem gemist, toen hij vertrok! Hij heeft zoveel losgemaakt. Door hem weten wij dat wij graag ons huis open stellen. Door hem weten wij hoe moeilijk pleegzorg is. Maar door hem weten wij ook, dat er momenten zijn van onbeschrijfelijk geluk. ■



# afscheid en begin

Onze pleegzoon kwam op 6 december 2009 in ons gezin. Hij was 13 jaar en kwam vanuit een crisisopvangplaats. Zijn vader was niet in staat om voor hem te zorgen, zijn moeder evenmin. Nadat wij kennis hadden gemaakt, leek het of zijn vader vrede had met de situatie. Hij was heel blij dat zijn zoon een plek gevonden had. Op 21 december stierf hij.

De voorafgaande dagen stonden in het teken van waken, halen en brengen. Wij maakten kennis met een familie in nood. De crematie was de 24ste. We namen onze pleegzoon mee naar huis. Hoe troost je een jongen die je nauwelijks kent? Die geen arm of een knuffel accepteert? Die nog volkomen ontwricht is? In een tijd waarin het gezin centraal staat?

We hebben op kerstavond gegeten met vrienden, een ontlading zo leek het. Bij binnenkomst was onze pleegzoon heel verbaasd. Waar was Marjan? Hij had de namen van onze twee mannelijke vrienden gehoord als die van een hetero-stel. Wij hebben het zo gelaten. Sindsdien heet één van hen Marjan.

Onze pleegzoon had die avond 'buikpijn van het lachen'.

Eerste kerstdag vierden we bij mijn familie. Onze pleegzoon maakte kennis met 19 mensen. Het huis was vol kinderen. Het was onwerkelijk, wij gaven een cadeau, iets te groot voor de gelegenheid. De kerstdagen waren mooi en we zijn dichter tot elkaar gekomen. We hebben samen een bijzondere start gemaakt: een afscheid en een begin. ■

# **botsende systemen**

Nu onze prachtige puber pleegzoon ruim twee jaar bij ons is, merk ik dat ik toch verwachtingen krijg. Ik heb opvattingen over hoe je bijvoorbeeld invulling geeft aan vriendschappen of hoe je je oriënteert op een beroepskeuze.

Als ik nadenk waarom zijn plaatsing zo goed gaat, kom ik vaak tot de slotsom dat de sleutel tot succes zit in het niet hebben van verwachtingen. Het sterke signaal dat hij goed is zoals hij is (je mag er zijn), werkt helend.

Verwachtingen zitten snel in de weg. De teleurstelling ligt op de loer. Je doet het niet snel goed. Het niet hebben van verwachtingen is in mijn ogen ook een vorm van desinteresse, van niet belangrijk zijn.

De contacten die hij heeft met zijn familie zijn hartelijk, warm. Hij geniet van de bezoeken. De laatste tijd gaat hij zelfs wel eens logeren. En elke keer als hij terugkomt, merk ik dat er geen appel op hem gedaan wordt. Hij hoeft niets, hij wordt niet gestimuleerd om zaken op te pakken.

Hij moet een sectorkeuze maken. Beslissingen nemen voor de toekomst, en dat is niet eenvoudig. Hij barst van de creativiteit, maar ontbeert daadkracht en doorzettingsvermogen. Hij brengt niet veel dingen zelf, op eigen initiatief tot een goed einde. In mijn ogen eigenschappen die heel belangrijk zijn om uiteindelijk iets te bereiken.

Ik ben van de systematische aanpak. Vroegtijdig oriënteren, een plan A en een plan B, zoeken, lezen en vooral voelen of een opleiding net zo is als je denkt. Dat is natuurlijk wel te veel van het goede. Help ik hem nu door hem de ruimte te geven het op zijn eigen manier te doen. Of is een zachte dwang beter? Sluit ik aan bij het systeem dat hij kent, waarin hij opgegroeid is of verleid ik hem mijn aanpak te volgen?

De vraag is dan ook: Hoe groei je? ■

**puber logica**

Vrienden en kennissen vragen me wel vaker 'en hoe is het met jullie zoon?' waarop ik stevast antwoord – ' met onze pleegzoon!' waarna ik alle wetenswaardigheden uitvoerig beschrijf.

Onze pleegzoon, een prachtige puber van 15 jaar, streept op het rapport, de briefjes van school en de correspondentie van alle instanties consequent het woord ouder door en laat het hokje verzorger open. En volkomen terecht! Hij heeft zijn eigen familie, zijn eigen context. Wij zijn de pleegouders, de verzorgers. Daar is niets mis mee.

Maar heel vaak reageert men toch wat vreemd op mijn uitdrukkelijke uitspraak dat hij onze pleegzoon is. Alsof wij niet volledig voor hem kiezen. Of wij een onderscheid maken en vooral markeren dat hij 'anders' is. Het steekt blijkbaar schril af tegenover de eigen zonen. Als je het etiket "pleegzoon" opplakt, lijkt het voor de buitenwereld alsof je hem stigmatiseert.

Niets is minder waar. Wij zijn super trots op onze pleegzoon – liefkozend noem ik hem 'pleeg'- en ik voldoe graag aan zijn wens om onze relatie altijd te benadrukken. Dus ik streep ouder weg, en teken alleen als verzorger. Ik leg uit dat hij familie heeft, waarvan hij houdt.

Gelukkig is hij ook puber – hij beweert dat hij niet bijzonder is. Dat hij niet bekend wil staan als pleegzoon – omdat het niet anders is ( ik woon alleen maar bij jullie). Als er over hechting of krijgen van cadeautjes geschreven wordt in de WAT-krant!? is dat niet interessant.

Het is wel stom dat wij geen zeggenschap hebben over hem. Wij zijn toch zijn pleegouders? Nee, dan zo'n gezinsvoogd die hij één keer per jaar ziet.

Hij is wel gewend aan ons. Terwijl wij aan hem gehecht zijn. Wij missen hem als hij op werkweek is, hij ons niet. Maar dat is logisch. ■

# **inzicht en ambitie**

Ik beschouw mezelf als een kritisch man. Hoe kan het gebeuren dat ik onderweg mijn kritisch vermogen verlies en de werkelijkheid anders waarneem?

In de dressuurring gebeurt er iets met me. Ik heb in de aanloop heel zorgvuldig getraind, mijn lessen op video gezet om na te bespreken en de proef geoefend. Op het moment dat ik de ring binnen rijd, neemt mijn ambitie het over van mijn inzicht. De proef voelt zoveel beter als deze werkelijk is. Ik ben tevreden met de proef, ik kan de storingen en mindere onderdelen benoemen, maar het gevoel is in orde, het totaal is oké. Het protocol dat de jurywaardering weergeeft, laat zien dat het beeld heel anders is dan het gevoel. Als ik de video terugzie, herken ik het beeld van de jury. Teleurstelling overvalt me. terwijl ik eigenlijk prima weet hoe ik er voor sta, wat de mogelijkheden van mijn paard en mij zijn. Mijn inzicht is vertroebeld.

Met pubers gebeurt eigenlijk hetzelfde. Ik weet dat 'initiatief' en 'eloquentie' in de puberteit niet vooraan staan. Als de jongens meegaan naar vrienden, dan wil ik dat ze laten zien wat voor leuke jongens het zijn. Dan wil ik dat ze hun gevatte antwoorden tonen, initiatief tonen en laten zien wie ze zijn. Ook dan is mijn inzicht vertroebeld. Want juist buitenshuis praten pubers niet, geven met één woord antwoord, slenteren alleen op commando en stellen zeker niets voor. Ik wéét het, maar op de een of andere manier is mijn ambitie om hen aan vrienden te laten zien zoals ik ze zie groter dan mijn inzicht in de psyche van de puber.

Het houdt me bezig. Onvoorwaardelijke acceptatie/liefde is de basis van een gezonde verhouding. Met alle beperkingen die er zijn. Accepteren dat het is zoals het is en van daaruit handelen, altijd vanuit de wetenschap dat het goed is. Goed kijken naar de jongens, naar mijn paard en mijn eigen mogelijkheden versus de ambitie om beter te worden, om mogelijkheden op elk gewenst moment te tonen. Het één hoeft het ander niet uit te sluiten. Ik verlies inzicht als mijn ambitie de overhand krijgt. En dan rest teleurstelling. Als ik later in de beslotenheid van mijn huis alle gebeurtenissen de



revue laat passeren, dan realiseer ik me dat mijn ambitie, hoewel niet ingelost, me wel verder helpt. Het verdiept mijn inzicht in mijn kinderen, mijn paard en mijn mogelijkheden. Is ambitie slechts een kwestie van timing? ■

# brood en spelen

Met lede ogen zie ik onze pleegzoon weer in rap tempo dikker worden. Zijn motoriek verandert. Hij loopt anders, gaat anders zitten. Hij vindt het vooral mijn probleem, hij heeft er geen last van. Wij halen niets extra's in huis, om hem te helpen, maar het lukt hem toch om voldoende naar binnen te krijgen. Ik zie misschien ook be-  
ren op de weg, ik koppel gewicht aan pesten en aan persoonlijke hygiëne. Hij werd voorheen gepest en ik vermoed dat zijn lichaams-  
gewicht er mee te maken had. Evenals zijn geur, in combinatie met zijn persoonlijke hygiëne te wensen overliet.

De vakantie is begonnen. En hij is er nog net in geslaagd om een baantje te vinden. In februari hebben wij het gesprek al geopend. Aangegeven dat wij willen dat hij gaat werken. Om geld te verdienen, om ervaring op te doen en om zijn dagen te structureren. Hij wil wel geld, maar wil er niets voor doen. En bovendien hij heeft een baantje – hij neemt vier keer het folders brengen over van een vriend. Een andere mogelijkheid – dagelijks uitmesten van een paardenstal, levert te weinig op, dat laat hij passeren.

Ik reken het tot mijn opvoedtaak om hem voor te bereiden op een gezond leven én een werkend leven. Maar wat als hij keer op keer aangeeft dat hij dat niet wil? Dat hij de consequenties voor lief neemt, en wel ziet waar hij uitkomt? Hoe zit het met zijn zelfbeschikkingsrecht? Bovendien wil ik niet de hele dag zeuren. Moet ik het misschien helemaal laten gebeuren? Hem de kans geven om weer op zijn "oude" gewicht te komen, hem de mogelijkheid te bieden om helemaal niets te doen? Hem de kans geven te ervaren hoe het gaat als je geen grens stelt, en als je niet leert om te werken?

Het is het einde van het schooljaar. Hij is over en ik ben beretrots. Hij heeft het met een redelijke inzinking in het midden van het jaar, gehaald! Hij is druk aan het nadenken over zijn toekomst. De vraag waar ik dan ook mee worstel is, geef ik hem de ruimte om het op zijn manier te doen of stel ik kaders zodat het spelenderwijs lukt? Is zijn behoefte aan brood en spelen niet volkomen terecht?

Demp je de put of zorg je dat het niet nodig is? ■

**in afwachting**

Wij hebben de knoop doorgehakt. Wij opteren voor een tweede pleegkind. Met onze pleegzoon gaat het goed, erg goed en dat betekent dat wij ruimte hebben voor een tweede kind. Wij hebben er met z'n drieën uitgebreid over gepraat. Wat zijn onze wensen? Wat voor kind past bij ons? Het ongemakkelijke gevoel van een wensenlijstje dringt zich weer op. Ik herinner me nog goed dat wij dat jaren geleden ook moesten invullen. Ik heb de neiging geen wensen te benoemen. Elk kind is welkom! Toch voeren wij het gesprek. Veel plaatsingen, zeker die van pubers, zijn niet succesvol. Een goede match is het halve werk.

Onze pleegzoon is zestien, bijna zeventien, dat maakt de leeftijd makkelijk, tussen de 12 en 15. Een jongen of een meisje? Wij hebben een mannenhuishouden, dus waarschijnlijk past een jongen beter. So far so good. Veel contact met de familie? Dat vind ik best ingewikkeld, dus dan maar een "gemiddeld" contact. Extravert of Introvert? Ook daar de gulden middenweg. Het is vooral belangrijk dat hij bij onze pleegzoon past. En in mijn achterhoofd een knagend stemmetje, dat elk kind in nood welkom is, en dat pleegzorg toch een vraag voorlegt als zij omhoog zitten met een kind.

Onze pleegzoon verheugt zich enorm. Het vooruitzicht dat hij minder last heeft van onze niet aflatende aandacht is een zeer aantrekkelijk perspectief. Hij vindt het wat moeilijker dat hij ook er wat voor op moet geven, maar biedt ruimhartig aan om thuis te zijn en opvang te bieden. Mijn gedachten gaan terug naar het kennismakingsgesprek, nu drie jaar geleden. Hoe je probeert in te schatten of je denkt dat het gaat lukken. Onze pleegzoon denkt aan de kinderen uit het opvanghuis, wij aan de talloze beschrijvingen van kinderen die een plaats zoeken in de maandelijkse nieuwsbrief. In afwachting van gezinsuitbreiding.

De kerstvakantie staat in het teken van het herinrichten van de kamers. Wij schuiven met bedden, creëren een werk- annex lounge kamer en wij weten niet wat er gaat komen. Het kan nog geruime tijd duren, het kan ook heel snel gaan. Spannend, onwennig, af en toe twijfels, maar vooral héél leuk. Wij zijn in afwachting. Hoe zal het zijn? ■

**overbodig**

"Papa, handje?" vroeg een meisje van drie bij de bakker. Dat is lang geleden. De verhoudingen zijn veranderd. Onze pleegzoon bereidt zich voor op het eindexamen, de laatste loodjes. Hij wordt 17 jaar en hij heeft ons steeds minder nodig.

Al ouder vervul je verschillende rollen in de periode dat het kind opgroeit. Wij zijn in de fase aanbeland waar je ze voorbereidt op een eigen leven. Ook onze laatste loodjes. En niet omdat het zwaar of vervelend is., integendeel., het is omdat ik het naderend afscheid vrees.

Hoezeer hij ook protesteert tegen onze niet aflatende steun ( heb je je huiswerk af, heb je het formulier opgestuurd, ben je al aan het voorbereiden?), ik zal het missen als ik geen rol meer kan spelen in zijn leven.

De vanzelfsprekende vraag om hulp, om een hand – dat gaat verdwijnen. Ook het nimmer uitblijvende weerwoord, de verongelijke zuchten, de mokkende schouders, de stille aftocht. Ik zal zijn aanwezigheid in alle facetten missen.

Voor mij betekent het veel om "nodig" te zijn. Dat geeft betekenis aan mijn leven. Of de rol die ik als ouder speel nu fijn is of niet, het doet er niet toe. Ik speel een rol. en dat is waar het om gaat! In deze fase geef ik de laatste zetjes in de richting van zelfstandigheid. Probeer ik zijn kritisch denkvermogen tot het uiterste te prikkelen. Vanmorgen bij de bakker realiseerde ik me in eens dat ik de laatste tijd worstel met zijn naderende laatste stappen. Ik ben van hem gaan houden, heb heel systematisch hem de laatste jaren begeleid en nu, nu merk ik dat ik hem nodig heb. En voor hem word ik langzaam overbodig.

Ik heb wel bereikt, waar het allemaal om te doen was, binnenkort vieren wij zijn zelfstandigheid! ■

# **perspectief wisseling**



Het is ongelooflijk spannend geweest afgelopen dagen. De examenfraude maakte dat wij nog een dag moesten wachten. De school heeft er nog een schepje bovenop gedaan en belde niet. De tijd verstreek en het wachten werd bijna ondraaglijk. Iets na drieën kwam de uitslag op de website van de school. Onze pleegzoon is geslaagd en niet zo maar geslaagd. Hij heeft mooie cijfers. Super trots dat hij zijn school zo afrondt.

In 2010 stond het er anders voor. Hij had geen enkel schoolritme, nauwelijks studievervaardigheden en geen aansluiting in de klas. Hij bleef zitten omdat hij te veel gemist had, eigenlijk al vanaf de eerste dag op de middelbare school. Het jaar erop lukte het niet om naar de HAVO te gaan. En niet door een gebrek aan intelligentie. Zijn pas verworven vrienden gingen naar een ander gebouw. Hij bleef alleen achter. Het was moeilijk om aansluiting te vinden.

Natuurlijk is het niet vlekkeloos gegaan. Huiswerkbegeleiding, waarbij hij zijn charme botvierde op een jonge pedagoog. Examentraining; omdat het moest. Het gebruiken van een agenda (niet dus). Een puinhoop van aantekeningen en boeken. Een doorlopend verschil van mening over wat serieus studeren is. Onze pleegvond dat als hij anderhalf uur op een dag studeerde dat hij een hele kerel was. Ik heb altijd gezegd dat hij de hersens heeft voor meer, maar de vaardigheden en discipline mist om er in het schoolsysteem gebruik van te maken. Hij kaatste terug dat hij er eenvoudigweg niet meer voor hoefde te doen.

Van 'net niet' naar 'alles lukt' – het leven ziet er zoveel mooier uit. Hij staat op de drempel van volwassenheid. Een galafeest, de introductiedag op de nieuwe opleiding en een vakantie zonder (pleeg) ouders en met vrienden. Met zijn zus gaat het inmiddels ook goed. Beide levens zitten in de lift. Wat is er mooier dan dat? ■

**stap voor stap**

De eerste stappen zijn gezet. Een geleidelijke kennismaking, goed bedacht door de groepsleiding van het gezinsvervangend tehuis waar onze nieuwe pleegzoon nog woont. Wij hebben elkaar nu een aantal keer gezien. Een kennismakingsgesprek, gesprekken met zijn ouders, met een groepsbegeleider komen kijken naar onze woning, naar de musical met zijn vader, koken voor de groep en een weekend logeren. Volgende week komt hij nog een paar dagen en dan is het echt. Dan woont hij bij ons.

Ons gezinsritme zal ingrijpend veranderen. De interactie en de gesprekken aan tafel zullen anders zijn. Grappig om te merken dat wij een balans hebben met z`n drieën. Onze levens zijn goed op elkaar afgestemd. En nu maken wij ruimte voor ons nieuwe pleegkind. Het is spannend en leuk tegelijkertijd. Ik verheug me op de gesprekken tussen de jongens, de verhalen en de grappen.

Een prachtige jongen van dertien. Een te grote pet, waaronder twee heldere blauwe ogen soms een inkijkje geven in zijn gedachten. Wat sproetjes en een ´grappige` lach. Wij zullen hem steeds beter leren kennen. Wij gaan een `eerste´ jaar tegemoet, net zoals destijds, Intensief en niet voorspelbaar. Wij bouwen stap voor stap een band op, met hem en met zijn familie.

Ik hoop dat wij hem de onvoorwaardelijke liefde kunnen geven. Geen verwachtingen koesteren en hem laten groeien vanuit de wetenschap dat het goed is. Ik hoop dat hij net zo ´n mooi mens wordt als onze andere pleegzoon. En dat die twee een band krijgen. Hun geschiedenissen zijn natuurlijk niet vergelijkbaar, maar vertonen wel parallellen. Dat wij een rustpunt kunnen vormen in zijn reis naar volwassenheid.

Ooit had ik een droom. Een groot gezin, met héél véél jongens. Dat begint aardig in de richting te komen. Naast de twee pleegkinderen ben ik donorvader van twee prachtige jongens. Allebei op de grens van volwassenheid. En hoe mooi is het als wij in de nabije toekomst met z´n zessen op pad gaan. Mijn droom is veranderd. Ik wil de jongens bieden wat ze nodig hebben, het gaat niet om mij. Ik help slechts. En er is geen mooier gevoel dan er voor hen te zijn! ■

# nummer 2

Zijn heldere kinderstem klinkt opgewekt in het vroege ochtenduur. Hij zorgt er dagelijks voor dat hij mij nog even ziet, voordat ik naar mijn werk ga. Twee maanden woont D nu bij ons. En ik realiseerde me vanmorgen dat hij er echt bij hoort. Ons gezin is ingrijpend veranderd. De jongens doen het samen héél goed. Super om te zien hoe onze oudste pleegzoon een belangrijke rol speelt. Hij heeft een natuurlijk talent om D met een grap, met theater te laten doen wat hij moet doen. Ik geniet van de drukte, de levens die zich ontwikkelen, waar je een bijdrage aan kunt leveren, door ruimte, structuur en geborgenheid te bieden.

Hij vult een plek in ons gezin en neemt daarbij zijn eigenheid mee. Dus wij ontdekken dat hij eigenwijs is, dat hij ondernemend is, hoe hij reageert als hij moe is. Hij gaat met plezier naar school met de fiets en de bus. Huiswerk maken is niet zijn ding, een dagelijks terugkerend gesprek. Zijn familie speelt een grote rol in zijn leven, en daarmee nu ook in dat van ons. Hij zingt veel mee, met de liedjes op zijn koptelefoon. Naar bed brengen is een gezellig ritueel.

Hij verrast me, verbaast me, vertedert me – en ik realiseer me dat ik onbewust me had ingesteld op een kind zoals ons eerste pleegkind. En hoewel hun levens parallellen vertonen, verschillen ze dag en nacht. Dus wij worden geconfronteerd met een onverwacht telefoontje dat hij bij een vriendje is, waarvan je de naam niet kent, met heldere wensen “ik wil op dansles”, met assertiviteit “jullie praten, maar nu wil ik aandacht”, met het willen hebben van het laatste woord “toch”. Kortom een unieke, prachtige jongen die ons leven verrijkt. ■

**schakelen**

5 maanden en 5 jaar zijn de jongens nu bij ons. Dit keer met z'n vieren uit eten om te gedenken dat onze pleegzoon vijf jaar geleden kwam. Onze drie-eenheid is voorgoed weg. Ik zoek naar woorden die uitdrukken wat ik voor hem voel. Op welke manier ik duidelijk kan maken wat hij betekent. Hou ik van hem? Ben ik aan hem gehecht? Ik denk dat het woord "belangrijk" het beste weergeeft wat ik voor hem voel. Hij worstelt met de volwassenheid. Leert wat werken is, bouwt een wereld op en wordt verliefd. Hij vertoont nog veel pubertrekjes, reageert geagiteerd, neemt weinig verantwoordelijkheid, legt oorzaken buiten zichzelf en dan opeens verrast hij me, door op zijn manier bij te dragen aan onze nieuwe gezinssituatie. Met speels gemak lost hij dagelijkse besommeringen op. Hij is direct, grappig en bereikt in korte tijd dat wat er moet gebeuren. De grote broer is effectiever dan de pleegvader. Als ik vervolgens vraag of hij zijn kamer opruimt, schakelt hij moeiteloos naar zijn pubermodus.

Zijn gezicht is bleek als hij terugkomt van een weekend bij zijn vader. Ik probeer te peilen wat onze jongste pleegzoon denkt, hoe hij zich voelt. Hij lijkt neerslachtig. Vindt hij het leuk bij ons? Of ziet hij er tegenop om terug te komen? Ik ben wat ongerust. Wellicht hebben wij te veel regels, te veel rust en regelmaat waardoor het verschil te groot is. Het kan ook zijn dat hij worstelt met de loyaliteit. Zijn thuis is daar, terwijl hij steeds meer went aan hier. Werelden van verschil. Ik realiseer me vanmorgen dat onze oudste pleegzoon door eenzelfde proces ging. Hij was ook lastiger als hij van een bezoek terug kwam. Lastiger in de zin van onbereikbaar, gesloten, soms brutaal.

Twee jongens: zo verschillend en zo veel overeenkomsten. Blijkbaar verloopt 'leren leven in een ander thuis' volgens dezelfde wetmatigheden. Je moet uiting geven aan je gevoel, je ouder(s), familie een plek geven naast, of in samenhang met je nieuwe thuis. En daar moet je ook leren wat de regels van het spel zijn, en hoe je daar in past. Ik kan er naar gissen, maar ik weet het niet, wat het betekent om constant te moeten schakelen tussen wisselende werkelijkheden, waarbij je ook nog om moet gaan met gevoelens die horen bij jouw levensfase. Dat moet wel hondsvermoeiend zijn, toch? ■

# **de spiegel van de opvoeding**



Misschien is het wel een maatschappelijk gegeven, maar het lijkt alsof het bijna onmogelijk is om onze pleegzoon op zijn gedrag aan te spreken. Onmiddellijk volgt een fel verweer of een verongelijkte blik. De vergelijking met wat wij als pleegouders doen en laten, is snel gemaakt. En als wij afwijken, is het godsonmogelijk om hem wel aan te spreken. Wij worden fijntjes gewezen op onze onvolmaakt-heden.

Ook in discussies is het lastig om er goed uit te komen. Meninge-n mogen niet verschillen, het gaat er om dat wij hem gelijk geven. En anders kunnen wij niet discussiëren. Natuurlijk stond ik ook niet open voor op- en aanmerkingen van mijn ouders, maar ik luisterde en incasseerde. De kleine afstand die er voor zorgt dat puberteit een andere betekenis krijgt, maakt het wellicht onmogelijk om te accepteren dat er wel verschillen zijn.

De kinderen lijken zich makkelijk te laven aan de luxe waarin ze zijn beland. Het is een gegeven en dat vergoelijkt het gedrag van vrag-en 'waarom we niet met de auto gaan?', dat we toch weten dat hij geen jonge kaas lust, bij het onverwacht meenemen van een biertje niet blij zijn met Hertog Jan, maar verlangen naar een Palmpje. Ze schakelen moeiteloos van hun oorspronkelijke omgeving naar die van ons, terwijl het ons een telkens terugkerende cultuurshock lijkt. Op de ene plek weten zij dat er niet veel is, maar dat heeft geen in-vloed op het vragende/claimende gedrag bij ons. Een keer een be-zoekje aan de disco financiers, leidt tot de gedachte dat het voor alle komende keren ook geldt.

Is dit alles niet gewoon het resultaat van de manier waarop wij het hebben aangepakt? Ik vrees dat onze opvoeding hier een behoor-lijk goede bijdrage aan levert. Wij hebben immers de jongens laten wennen aan ons leven. Aan de toegankelijkheid van luxe en de aan-wezigheid van wat je graag eet. Alle wensen, binnen onze normen van wat redelijk is, lossen wij in.

Ik heb lang geleefd vanuit de gedachte dat je een kind dat dertien jaar verwaarloosd is, niet kunt verwennen. Ik moet mijn mening

bijstellen. Zij vertonen immers wel verwend gedrag. Is dit de spiegel van de opvoeding? De optelsom van het streven naar een harmonisch gezin, het concept van de onvoorwaardelijke liefde en de omgeving waarin wij verkeren? Of zijn dit speldenprikken om ons scherp te houden? ■

# **ingrijpende problemen**

Dikke tranen rollen over zijn wangen, hij weet het niet meer. De aanleiding is een kleinigheidje dat ik meebracht uit de stad. Hij komt bij me staan en zegt dat hij zo veel krijgt, en dat het niet goed voelt. Met wat doorvragen geeft hij aan dat hij worstelt met thuis en hier. Met het feit dat hij nooit meer thuis kan wonen, en dat hij het hier zo goed heeft. Vakantie betekent vaker bij zijn vader zijn waardoor hij zich waarschijnlijk steeds beter realiseert wat zijn werkelijkheid is.

Onze jongste pleegzoon heeft veel verdriet en dat kan ik niet wegnemen. Zijn bevattingsvermogen maakt dat hij op gezette tijden de pijn ervaart van het niet meer thuis kunnen wonen. Het enige dat ik hem kan leren, is aanvaarden dat de pijn er is. Niet wegpoetsen, vergoelijken of bagatelliseren, nee het is en blijft een pijn die hij zijn leven lang met je meedraagt. Mijn hart huilt mee.

De oudste is niet over, het schakeljaar is niet gelukt. Dat is de tweede keer op rij dat een schooljaar niet succesvol wordt afgesloten. En niet omdat hij het niet kan, maar omdat hij er te weinig voor gaat. Hij doet er luchtig over, maar stiekem denk ik dat hij er wel over piekert. Hij gaat een jaar werken en probeert toelatingsexamen te doen op de toneelschool. Mijn hart huilt, is dit de opmaat naar een leven van pogingen en mislukkingen?

Talent te over. Hij acteert, zingt, schrijft en speelt gitaar, accordeon, synthesizer. Hij is zo 'n bijzonder mens. Talent alleen is niet goed genoeg. Je kunnen vastbijten in een klus, dingen kunnen doen omdat het je helpt ergens te komen. Jezelf een bepaalde discipline opleggen, zodat je iets volbrengt. De consequenties van keuzes aanvaarden, met de minder leuke kanten die daarbij horen. Gaat hij dat ooit leren? Onze oudste worstelt met zijn leven, en ik kan hem daarbij nauwelijks helpen. Ik ben het tegenovergestelde, weinig specifieke talenten, maar een ijzeren discipline en een groot doorzettingsvermogen. En mijn voorbeeld inspireert hem niet.

De problemen die op het levenspad van de jongens komen zijn ingrijpend. Ik weet niet zo goed hoe verder, wat kan ik bieden meer

dan een luisterend oor, hulp aan de zijlijn bij het opbouwen van een zelfstandig leven. Ik ervaar een ingrijpende pijn, de grens wat ik kan bieden. Ik gun ze beiden dat het alleen maar bergopwaarts gaat. Zij hebben meer dan wie dan ook verdiend dat het leven zich goed ontwikkelt. Met al mijn liefde kan ik niets doen, zij zullen een antwoord moeten vinden op de problemen waar zij voor staan. Hoe leer je te wonen in een ander huis? Hoe leer je doorzettingsvermogen op latere leeftijd? ■

# **nieuwe gedachten**

De kerst is een periode van reflectie en bezinning. Tijd om na te denken over wat werkt en niet werkt. Ik ben mezelf behoorlijk tegen gekomen. De conclusie van het denkwerk: ik kan niet loslaten. Ik wil mijn pleegkinderen behoeden voor verder leed, zij hebben meer dan genoeg meegemaakt, ik wil dat hun leven zich rimpelloos voltrekt en dat hun levenspad geplaveid is met liefde en geluk. Ik durf de ruimte niet te geven die nodig is om een eigen leven op te bouwen. Heb bevestiging nodig dat hun leven niet snel afglijdt en leidt tot financieel wanbeheer, vervuiling en structuurloosheid. Het denkwerk leidt ook tot de erkenning dat de problemen waar wij tegenaan lopen zo groot zijn, dat wij het niet alleen kunnen oplossen.

Beide jongens hebben meer nodig dan wij kunnen bieden. Zij moeten hun verleden accepteren en integreren in hun huidige leven. En daar kunnen wij ten dele bij helpen, wij vormen immers een onderdeel van hun nieuwe systeem.

‘De jongen die opgroeide als hond’ gelezen. Inzicht in wat het betekent om een trauma in je vroege jeugd te hebben opgelopen. Schrijnend, soms aangrijpend, wel wat Amerikaans, maar goede gedachten om naar ons verder te helpen. Het leert mij om ander gedrag te vertonen en om de jongens te volgen in hun ontwikkeling. Mijn eigen grenzen zijn ondergeschikt. En dat is ongelooflijk moeilijk.

Niet langer opvoeden vanuit het bieden van rust, regelmaat en reinheid. Maar kijken wat de jongens nodig hebben gezien de trauma’s uit hun verleden. En dat is op de verschillende vlakken anders en betekent voor ons een perspectiefwisseling. Natuurlijk wisten wij dat pleegzorg niet makkelijk is, maar deze zwaarte heb ik niet voorzien. ■

**in voor- en  
tegenspoed**



Misschien is het onvermogen dat onze oudste pleegzoon laat zien, veroorzaakt door een aandoening. Hij wil er zelf niet van weten, een stigma dat wil hij niet. Hij wil zich echter ook niet laten helpen. Ik hoop dat hij bedenkt dat als er een oorzaak is, dan is er ook een remedie. Ik word heen en weer geslingerd tussen allerlei gevoelens. Op sommige momenten trek ik het niet. Ben ik er zo klaar mee en zou het liefste een punt zetten achter onze verbintenis. Op andere momenten kan ik accepteren dat het is zoals het is, en onderga ik de werkelijkheid. Ik wéét ook dat er geen andere oplossing is. Hij hoort hier, bij ons. Wij begeleiden hem tot hij zover is. Met alle liefde die in ons zit.

Eetbuien, verstopte lege verpakkingen, liegen, boos zijn, nergens toe komen een kleine opsomming hoe ons leven er op het moment uitziet. Ik loop op mijn tenen. Voel me niet op mijn gemak in mijn eigen huis. Het is december, zes jaar geleden zijn wij begonnen aan dit avontuur. Het heeft ons zoveel gebracht. Wij hebben prachtige momenten met elkaar beleefd. Een leven in opbouw, successen en een steeds groter wordend bereik. Nu lijkt de rek eruit.

De spiraal van negativiteit, van alleen maar kunnen zeuren over alles wat niet goed is, ik ontkom er niet aan. Ik zie hem heel weinig, en als ik hem dan zie, dan heb je het over de dingen die niet gedaan zijn, dan wil ik de zorgen die ik heb, uitspreken en hem als het mogelijk is, behoeden. En het tegendeel van wat ik wil bereik ik, er is vooral afstand. Mijn invloed is op dit moment niet goed. Ik irriteer hem, hij heeft niets aan me. Snijdende woorden schreeuwde hij naar mijn hoofd. Ik weet dat hij het in een vlaag van hysterie uitriep, maar het heeft me diep geraakt. Een stemmetje in me zegt "is er dan niets goed geweest in al die jaren? Heeft mijn bijdrage dan alleen geleid tot een zelfbeeld van "niet voldoen", van "nooit goed genoeg" en "gaat niet lukken". Is dat wat je onder de streep vindt? Ja, dan begrijp ik dat je me mijdt.

Ik ben je tegenpool, blink uit in de zaken die jij ontbeert. Misschien belichaam ik wel jouw grootste angst. De persoon die alle creativiteit doodt.

Ik droomde van een nieuwe start. De particuliere opleiding moet je helpen om je vertrouwen weer terug te krijgen, om de onderwerpen die je de eerste keer hebt laten liggen bij de kop te pakken, om de schouders er onder te zetten en hard te werken. Gecombineerd met een nieuwe woonomgeving, de mogelijkheid om je oude patronen voorgoed te verbannen. Mijn droom spatte als een luchtbel uiteen – jij deelt hem niet en sterker, de nieuwe situatie brengt je verder weg van wat jij nodig hebt om de draad te kunnen vasthouden. Je bent verbannen naar een buitenwijk, waar je de aansluiting met de stad mist, waardoor je teruggeworpen wordt op jezelf. Een dag en nacht ritme dat door een avondopleiding heel anders wordt, vergroot het isolement.

Mijn verwachtingen zitten me weer eens in de weg. Ik verwacht dankbaarheid voor de kans die we je geven. Je kunt de opleiding volgen, je kunt hier wonen. En ik heb ik een lang verleden al geleerd dat het hebben van verwachtingen de opmaat is tot stagnatie. Verwachtingen vermoorden alles.

Feit is we zitten vast. Behoorlijk vast. Het is bijna zover, we vieren jaarlijks de dag dat je hier bent komen wonen. Zo ook dit jaar. En we evalueren het afgelopen jaar en kijken vooruit. Zo ook dit jaar. Dus ik zal vertellen van de pijn, de machteloosheid en van mijn verdriet. En ik zal vertellen dat ik blijf dromen dat wij weer zo samen voelen als weleer, dat je mijn mening en inbreng waardeert en dat ik je kan helpen om de laatste stap naar volwassenheid te maken, het zal wel anders zijn.

Opgeven is geen optie, ik hou nu eenmaal van je. ■

# **de traagheid der dingen**

Het is winter, maar het lijkt wel herfst. De wind giert om het huis, afgewisseld met mooie zachte momenten. Het wisselende weer weerspiegelt mijn gevoel. Ik luister naar de prachtige ideeën voor monologen en wat diens meer zij. De Kersentuin trekt aan me voorbij. Ik luister op een afstand naar de mooie klanken van zijn gitaar. Ik hoor de skype gesprekken door de nacht heen.

Mijn gevoel verkeert in een soort niemandsland. Het is niet ongezellig in huis. Het loslaten van alle ergernissen lukt redelijk. Ik kijk niet meer in zijn kamer. Vraag slechts één keer en als hij het niet doet, dan laat ik het voor wat het is. Mijn opdracht is loslaten. Hem de ruimte geven om het zelf te doen. En zo niet, dan niet.

Het voelt vooral niet. Niet praten, laten gebeuren – dat staat ver van mij af. Ik ben (te) taakgericht en stel zelden uit wat er moet gebeuren. Erger nog, ik vind geen rust voordat ik mijn lijstjes heb afgewerkt. Ik zie nog niet veel verschil. Ik vraag er niet naar en ik laat hem zijn eigen tempo kiezen.

Wanneer zou ik tevreden zijn? Als ik zou zien dat hij op zijn eigen manier vorm geeft aan zijn leven. Zijn oma opzoekt, de relatie met vrienden en familie onderhoudt en een deel uitmaakt van ons gezin. Dus echt geïnteresseerd is in wat er om hem heen gebeurt. Niet vragen omdat het hoort. De focus niet alleen op het eigen welbevinden hebben.

Ik merk ook dat ik het moeilijk vind om op deze manier een relatie te onderhouden. Het voelt als niemandsland en is dus ook niet van mij. Een kind op kamers in mijn huis. En dan nog niet echt. Hij vraagt wat er voor hem gekookt is, zodat hij het mee kan nemen.

Hij is weinig thuis, gaat 's avonds naar school en slaapt lang uit. Dan werkt hij aan opdrachten en gaat naar school. In huis doet hij niets – althans niet uit zichzelf. Hij werkt weinig en onderneemt geen zichtbare actie om meer te verdienen. Terwijl hij weet dat hij zo niet zelfstandig kan zijn. Hij krijgt begeleiding, ik hoop dat dit helpt om actie te ondernemen.

Wat is voor ons de volgende stap? Op welke manier kunnen wij hem helpen om een stapje te nemen richting meer verantwoordelijkheid. Hem verantwoordelijk maken voor zijn eigen was? Hem stimuleren (=lees zeuren) aan sport te gaan doen? Het lijkt of wij geen invloed hebben, dat alles wat wij zeggen niet beklijfd. Toch wil ik leuke dingen samen doen, genieten van gesprekken én hem een stapje verder helpen. Ik wil niet toekijken en hopen dat hij de draad oppakt.

Het is eind februari en wat is er veranderd? ■

# de volle laag

Zonder echte aanleiding kon ik het niet meer laten gebeuren. In een enkele seconde besloot ik om te zeggen wat ik vond. Maanden van spitsroede lopen balden zich samen in venijnige woorden. Een ruzie om niets, maakte de verwijdering compleet. Nu is er géén communicatie meer.

De weken gaan voorbij. Ik lijd; weet eenvoudig weg niet hoe verder? Behandel ik je als een puber of als een volwassene? Het is beide niet correct. Je neemt geen verantwoordelijkheid voor je eigen leven, bent niet bezig om een inkomen te vergaren, zodat je zelfstandig kunt zijn. Je bent ook geen puber meer, en toch ook wel. Je bepaalt je eigen weg, maar bent vooral op jezelf gericht. Je bent een prachtig mens, nog niet in staat om je leven in te richten.

Ik word overstelpt door tegenstrijdige gevoelens. Wil je laten vallen, het je zelf laten uitzoeken, soms wil ik de confrontatie aangaan, maar ik kies er voor om geen van dat al te doen. Ik wil het niet erger voor je maken. Wil dat je je ,voor zover mogelijk, op je gemak voelt. Dus ik zwijg. Al mijn woorden, positief of negatief, helpen niet. Ze verstoren. Het voelt alsof jij bepaalt wat er in mijn huis gebeurt. Of is het ook jouw huis? Jij kaart niets aan, neemt geen initiatief. Lijkt stoïcijns je gang te gaan. Dat kan ik me niet voorstellen, heb de indruk dat je kiest voor een isolement en de weg naar buiten niet kunt vinden.

Machteloos sta ik langs de kant. Mijn rol is uitgespeeld. Ik begrijp dat alle frustratie, al je verdriet, al je woede er uit moet. En dat ik de verpersoonlijking ben van alles wat niet deugt. Parallel hieraan zie ik hetzelfde gebeuren. Onze jongste richt zijn pijlen op mijn partner. Hij trekt een chagrijnig hoofd bij het eerste wat gezegd wordt. Hij irriteert zich, en doet geen moeite om dat te verbergen. Het is zo oneerlijk en niet oké. Hij zet zich af en geeft mijn man geen enkel krediet. Alle zorg lijkt niet te helpen. Blijkbaar kun je soms beter niet reageren.

Voor het eerst in al deze jaren bekruipt me het gevoel 'waarom doen we dit?' De jongens tonen hun aversie en in hun onmacht ha-

len ze je zo onderuit. Een zielig stemmetje in me zegt 'als niets goed is, van wat ik doe, waarom ben je dan nog hier?' Na momenten van zelfmedelijden, krabbel ik op en hoop ik dat uiteindelijk het perspectief wijzigt en je me waardeert.

Ouderschap is soms incasseren. De wijste zijn. Ook als je géén uitweg ziet, het liefste opgeeft en heel hard wegloopt, je bent de ouder en jij moet de eerste stap zetten. Je kunt je niet verschuilen voor je eigen verantwoordelijkheid. Ik ontvang nu al meer dan een half jaar de volle laag. En ik kan je zeggen dat valt niet mee. ■



# **mowgli van de lage landen**

"Weet niet" is het standaard antwoord op willekeurige vraag. Het lijkt alsof hij geen moeite doet, om te bedenken wat hij wil, wat de mogelijke uitkomst kan zijn, of waar hij informatie kan vinden. Althans dat dachten wij tot zijn therapeut ons vertelde dat hij eenvoudigweg het echt niet weet! Onze jongste pleegzoon is niet opgevoed, alles wat hij heeft geleerd heeft hij zelf bedacht, gezien en geïnterpreteerd. Hij kan geen verbanden leggen omdat hij daar nooit mee geholpen is. En of hij het nog ooit gaat leren is de vraag. Wij zullen elke dag opnieuw de verbanden hardop moeten vertellen, stap voor stap. En ons niet laten afschrikken door zijn norske houding, de ongeïnteresseerde blik of het één dimensionale gebrom.

Op school gaat het ronduit slecht. Hij misdraagt zich en is ontzettend handig om volwassenen buiten spel te zetten. Hij antwoordt eenvoudigweg niet meer. Hij keert in zichzelf, reageert niet en blijft zitten waar hij zit. School kiest er voor om ons te bellen, in de hoop dat wij het antwoord weten. Helaas, het feit dat er een directe lijn is met school is voor hem aanleiding om zijn gedrag in alle hevigheid voort te zetten. School geeft hem het signaal dat zij hem niet aankunnen.

Twijfel alom over hoe wij dit moeten aanpakken. Je kunt hem niet door elkaar schudden. En je wilt dat hij zich geborgen voelt, ook als wij de veelvuldige voorvallen op school bespreken. Maar je wilt ook dat hij moeite doet, inspanning pleegt. Hij leeft in zijn eigen wereld, van doen waar hij zin in heeft, zijn telefoon is heilig en hij weet niet hoe je op een andere manier invulling geeft aan leven. Moedeloos kun je er van worden, als hij niet praat, in elkaar krult en een dekentje over zich heen trekt, Ik ga maar tegen hem aan liggen, om hem te laten voelen dat hij veilig is, dat ik van hem hou.

Voor mij is het de eerste keer in al die jaren dat ik me afvraag waarom wij pleegkinderen hebben? Er is de laatste periode geen vreugde in huis. De beide jongens worstelen met zulke ingrijpende problemen, die voortkomen uit hun verleden. Het onvermogen om ze werkelijk te bereiken. Natuurlijk bieden wij ze een veilige plek,

ervaringen die ze in ieder geval meenemen, maar ook bij ons voelen ze verdriet, afwijzing en ervaren ze dat ze anders zijn. In onze wereld "voldoen" ze niet.

Stel je voor; je bent vijftien en je komt voor het eerst in aanraking met een gezin, dat naast leuke dingen doen ook regels stelt. Je verplicht om deel te nemen aan het sociale verkeer, verwachtingen heeft. Terwijl je in al die jaren ervoor kon overleven door niet echt op te vallen. Je tijdig terug te trekken. Gebruik te maken van de zwakke volwassenen om je heen. Dat is praktisch niet te bevatten. Wij zijn steeds uitgegaan van rust, regelmaat en reinheid, van een veilig huis, aandacht en zorg. Maar wat als je alle spelregels niet kent? Wat betekent het dat er nog nooit iemand is geweest die er echt voor jou was, die voor jou gezorgd heeft. Wat gebeurt er in jouw hoofd? Hoe leer je al die onuitgesproken vanzelfsprekendheden en hoe leer je jouw eigen overlevingsmechanisme los te laten en je over te geven aan pleegouders?

Mowgli werd verliefd en verruilde de jungle voor het gewone leven, helaas is het in het echt immens ingewikkelder. ■

# **bloedend hart**

‘Je bent zijn levende hel op aarde’ zei een goede vriendin. ‘Een kind heeft een crisis nodig om te groeien, en hij heeft je nodig om zich tegen af te zetten.’ Alle adviezen die je geeft, helpen niet, daar was je al achter, maar erger, ze werken contraproductief want elk advies is een bevestiging van zijn eigen onvermogen’.

Een les in nederigheid. Toegeven dat je het niet meer weet. En dat alle hulp die je geeft, geen effect heeft. Steeds duidelijker wordt het voor me. Mijn pijn is die van loslaten. Ik kan hem niet laten vallen, ik wil hem behoeden voor het leven van zijn ouders. Ik wil....

De woorden dreunen door mijn hoofd. Wat kan, mag ik dan wel, zo lang hij nog in ons huis woont, deelgenoot is onze familie, invloed uitoefent op onze jongste telg, maar ook op ons gemoed. Ik wil je niet negeren, ik wil dat je je aan onze afspraken houdt. Ik wil....

Wij hebben je aangegeven dat je op jezelf moet gaan wonen. De dagen die nog resten zijn schaars. Je kiest er voor om tijdelijk bij je moeder te gaan wonen. Ik ben bang dat het niet lang goed gaat. Toch bewandel je je eigen weg. Je stopt hoogstwaarschijnlijk met je opleiding, maakt niet de keus om alles op alles te zetten geld bij elkaar te sprokkelen om het inschrijfgeld te betalen. Je wilt niet lenen. Hoe ziet je toekomst er uit? Hoe ziet onze toekomst er uit. Ik heb je brieven geschreven, geprobeerd om je duidelijk te maken wat ik voel, hoe ik aankijk tegen de komende periode.

Wij hebben prachtige jaren met elkaar meegemaakt. Sinds je achttiende is er veel veranderd. Je hebt je terug getrokken. Je stelt geen vraag, vraagt geen hulp. In deze periode ben je niet ongezellig, je doorbreekt je isolement wat vaker. Met je pleegbroer doe je het uitstekend. Je stelt de goede vragen, maakt verbinding en bent echt een broer. Ik registreer het met verbazing, wat als je de wijze woorden zelf zou toepassen?

Tallose herinneringen aan de afgelopen vakanties gaan door mijn hoofd. Ik heb tijd om me voor te bereiden op dat wat komen gaat. En alhoewel ik nog niet het vertrouwen heb dat het goed komt, geloof ik in jou. Je hebt alles in je om je leven tot een succes te maken. ■

**waarheen leidt  
de weg?**

"Nee" en "ik weet niet" zijn de standaard antwoorden. Elke keer als ik dat antwoord krijg, versterkt het mijn gevoel dat wij hem niet bereiken. Op geen enkele manier. Op school vertoont hij onaangepast gedrag, het lijkt dat hij dat doet omdat hij niet kan praten over wat hij leuk vindt, wat hem stoort. Hij lacht weinig, huilt nooit. Er is voor hem geen weg.

Soms is er een moment dat hij iets deelt. Zijn lieve stem door de telefoon "Xan, mag ik wat vragen?" Meestal of hij op de Playstation mag. "en jaahaa ik heb mijn huiswerk af". Hij belt op weg naar huis en vertelt dan over voorvallen. Als hij thuis is, komt er geen woord meer uit. En heel af en toe wil hij gemasseerd worden. Dan geeft hij zich over.

De telefoon is zijn levensader en zijn valkuil. Hij kan niet zonder. Hij wordt traag, en vervalt in een apathie. School gaat slecht. Elke dag telefoontjes over voorvallen. Gesprekken helpen niet, hij wil geen hulp, niet van een therapeut, geen huiswerkbegeleiding, niets. En als hij iets niet wil, dan is de kans op succes gering.

Onze zoektocht naar wat hem raakt, levert een lijst op van zaken die hij niet leuk vindt, van meer "nee's" en "ik weet niets". Zijn toekomst lijkt hem koud te laten. De maatschappelijke stage is wel leuk. Het valt me op dat hij niet echt contact maakt. Zijn vrienden zoeken hem niet echt op. Hij zit opgesloten in zijn eigen wereld. De weekenden bij zijn vader zijn vooral leuk omdat er dan hem niets in de weg wordt gelegd.

Ik wil hem graag een veilig huis bieden. Gezelligheid en geborgenheid. Dus wil ook niet vervallen in alle avonden aanspreken op de voorvallen van de dag. Toch kun je dit soort zaken niet laten lopen. Structuur en consequenties is wat hij nodig heeft. Het bevordert de sfeer niet.

De oudste is nu al weer een paar maanden uit huis. Hij is een paar keer thuis gekomen. Aanvankelijk leek het zich positief te ontwikkelen. Hoewel het helemaal niet goed voelde, leek de afstand te

werken. Hij nam schoorvoetend stappen om zijn eigen leven vorm te geven. Helaas kwam de klad er al snel in. En paar tegenslagen en hij trok zich onmiddellijk terug in een zelf gekozen isolement. Het is ongelooflijk pijnlijk om te zien. Ik mis hem in mijn leven, maar meer dan dat ben ik bang dat hij het niet redt. Zo'n prachtig kind, met al zijn talenten.

De zorgen overschaduwden mijn leven. Ik vraag me heel vaak af of pleegzorg zin heeft? Kun je een bijdrage leveren? Of is het verschaffen van onderdak het meest haalbare? Zijn de kinderen zo getraumatiseerd dat niets helpt en dat bij de eerste de beste tegenslag ze terugvallen op hun basis mechanismen, waarmee ze zich al die jaren staande hebben gehouden?

Wat heb ik te leren? Als de dingen die op mijn pad komen, een diepere betekenis hebben, dan zou ik graag willen weten wat de betekenis is. Ik zie twee mooie jongens, die niet gevraagd hebben om dit leven, verzanden. Ik sta er bij en kijk er naar. Mijn doel om de jongens zo te begeleiden dat ze een zelfstandig leven kunnen leiden, lijkt te hoog. Ik maak een deel uit van hun levensweg, de vraag waarheen is niet aan mij. Ik ben een passant, het is hun weg! ■



**intens**

Onze oudste pleegzoon zit op kamers. Hij woont nu echt op zichzelf. De periode bij zijn moeder is afgesloten. Ik voel opluchting, ontspanning na jaren van spanning. Alsof het kwartje naar de goede kant valt. Hij lijkt zijn eigen leven op te pakken. Hij heeft twee kleine banen, hij denkt na over een opleiding. Wij hebben weer contact en hij antwoordt direct op vragen. Ik durf bijna nog niet te hopen, een zwaluw maakt natuurlijk nog geen zomer. Zou het waar zijn dat hij op weg is om gelukkig te worden?

Onze jongste pleegzoon gaat in therapie. Wij realiseren ons dat de problemen te groot zijn. Op school gaat het niet goed. Hij gaat naar een supportklas. Het lijkt er op dat het vooral uitloopt op het beperken van het verlies.

Mijn pijn is intens. Hij is zestien en ik vind het zo onrechtvaardig dat hij dit moet doormaken. Ik probeer te doorgronden wat er in zijn hoofd omgaat en hoe ik hem kan bereiken. Nooit heb ik het gevoel dat hij opslaat wat ik zeg, dat hij accepteert dat ik hem help. Hij is zo lief dat je je niet kan voorstellen dat hij ook een hele andere kant heeft. Dag en nacht ratelen mijn gedachten.

Mijn twee prachtige pleegzonen raken mijn leven zo veel meer dan ik ooit had kunnen vermoeden. Hun geluk is mijn geluk. Het opvoeden, begeleiden is intensief en ingewikkeld. Maar nog veel moeilijker is om alle gevoelens te hanteren die er bij komen. Wij kunnen namelijk niet goed maken wat er verkeerd is gegaan in hun levens, dat moet je accepteren. Hun geschiedenis bepaalt voor een belangrijk deel hun toekomst en onze bijdrage helpt slechts tijdelijk. Mijn gevoel is intens. Ik denk zo veel na, maar pas toen de oudste op kamers ging, ik de laatste spullen uit de auto haalde en hem achterliet, voelde ik in de dagen er na hoeveel spanning zich in mijn lijf en hoofd had opgebouwd. De opluchting dat het wat beter gaat, maakte alles beter. Ik ben dankbaar dat hij een deel uitmaakt van mijn leven. Ik hoop dat hij deel blijft uitmaken van ons gezin, wil hem nooit kwijt. Wil een volwassen relatie met hem, hem zien groeien, genieten, vallen en weer opstaan. Verheug me op gesprekken, verheug me vooral er op om een deel van zijn leven te zijn.

Twee levens die soms parallellen vertonen, soms hemelsbreed verschillen, soms tegelijkertijd tegen dezelfde problemen aanlopen en soms in een hele andere fase zitten.

En wij schakelen en reageren zo goed als mogelijk, duiden de signalen en beslissen over interventies waarvan we niet goed kunnen inschatten wat het effect zal zijn. En wat mij vooral bezighoudt, is dat ik geen extra schade wil toebrengen. De jongens hebben hun portie gehad.

Natuurlijk besef ik dat elke opvoeding trauma's oplevert, dus ook die van ons. Doodnormale trauma's waar je met een goede hechting best mee kunt leven, echter natuurlijk niet als je al dertien jaar geïncasseerd hebt.

Wij hebben de oudste verzocht te vertrekken. Wij dwingen de jongste om in therapie te gaan. Bij de oudste lijkt het na een behoorlijk dip nu de goede kant op te gaan. De woorden van mijn vriendin indachtig (gun hem zijn crisis), denk ik nu dat deze vreselijke periode nodig was om hem te dwingen een volgende stap te maken. De jongste moet nog beginnen, maar ik hoop dat hij zich kan openstellen en dat de therapeut een ingang vindt. Dat levert pas op lange termijn een resultaat, wellicht zelfs een dip op korte termijn.

Houden van is intens en je wilt dat het goed gaat. Wat als je merkt dat je daar geen invloed op hebt? ■

**machteloos**

In de stilte van mijn slaapkamer zeg ik hardop " je hebt je langste tijd hier gehad". Ik schaam me. Voel mijn eigen onmacht en onvermogen. Ik moet toegeven dat het niet meer gaat. Dat ik het niet meer kan opbrengen, niet wéér jaren opoffer voor een kind dat zich niet laat helpen.

Ons jongste pleegkind lijdt onder een combinatie van heftige pubertijd, hechting en trauma's. Met zijn coping mechanisme van zwijgen en niet meer reageren zijn wij in een onhoudbare situatie beland. Ik kan het hem niet kwalijk nemen, maar ik kan hem niet helpen. Hij reageert op geen enkel advies, of voorbeeld dat je geeft. Als hij voor de zoveelste keer weigert om zijn tanden te poetsen, schreeuw ik " wat ben je toch een k..-kind" , waarna ik de hele nacht wakker lig. Had me zo voorgenomen om me niet uit de tent te laten lokken. Hij maakt me zo onmachtig boos. Ik word vooral boos als hij niet wil drinken, eten of niet voor zichzelf zorgt. Zijn standaard antwoord is "ik wil niets".

Gisteravond kwam hij veel te laat thuis. Als je vriendelijk zegt 'dit was niet de afspraak', kijkt hij je niet aan en antwoordt "laat me". Hij gaat boos naar boven. De volgende dag zegt hij geen woord, ontbijt niet, wast zich niet en zit op zijn kamer. Boos worden, vriendelijk zijn het maakt niet uit. Ik dweil de vloer en de tranen biggelen over mijn wangen. Ik voel zijn boosheid door de vloeren heen. Hij draait de hele situatie om; met zijn onverzettelijke zwijgzaamheid wil hij ons straffen. Mijn man trekt het niet, ligt met hoofdpijn op bed. Het is weekend.

Wij stellen onze grenzen keer op keer bij. Er zijn eigenlijk geen grenzen meer, hij bepaalt wat er gebeurt. Wij hebben geen invloed. Het raakt me, want wat gebeurt er als je geen grenzen stelt? Niets interesseert hem. Hij loopt consequent langs me met zijn oortjes in terwijl hij alleen op zijn telefoon kijkt. Hij negeert me, ik moet keer op keer zijn aandacht afdwingen.

Nu zijn wij op het punt beland, dat wij moeten toegeven dat wij geen hulp meer kunnen bieden. En dat wij niet willen leven in een

huis, waar een zestienjarige bepaalt wat er gebeurt. Wij gaan hem aanmelden voor begeleid kamerbewoning. Dat betekent tenminste nog een half jaar 'overleven', waarbij wij de momenten zonder spanning, zonder een makkend, boos kind zullen koesteren. In- en uitademen en laten gebeuren. Voor ons zelf hulp zoeken, hoe wij met dit verdriet om kunnen gaan.

Dan maar op afstand de zorg verlenen. Hem stimuleren om zijn leven op te pakken. Maar niet meer in nabijheid. Ik blijf achter met het gevoel dat onze inspanningen niet geholpen hebben, dat wij gefaald hebben. De enige hoopvolle gedachte is dat het contact met onze oudste pleegzoon sinds hij op kamers zit, heel erg verbeterd is. Dus wie weet. ■

**het gaat  
vanzelf over**

Het kan altijd erger. Onze prachtige pleegzoon heeft weer een stap gezet om zijn leven en daarmee dat van ons nog ingewikkelder te maken. Hij ging eenvoudigweg niet meer naar school. Hij lag in bed en reageerde niet meer; hij poetste zijn tanden niet, douchte dagenlang niet en ondanks de hoge temperaturen dronk niet of nauwelijks.

Onze zoektocht naar hulp in deze crisis begon. Al onze hulpverleners werken parttime, dus toen ik echt hulp nodig had, was niemand bereikbaar. De welwillende collega's die mij vlak voor het weekend te woord stonden, kwamen niet veel verder dan goedbedoelde adviezen. 'Heeft hij niemand om mee te praten?' 'Nee, een dwangmaatregel is niet mogelijk, dan moet hij een gevaar vormen voor zichzelf,' `laat hem maar liggen en zeg niets, dan komt u het weekend zonder verder conflicten door!' In de week erna bleek dat het buurtteam de gekozen oplossing van pleegzorg niet goed vond. Niet dat zij een alternatief boden, nee zij vonden het geen goede oplossing. Onze noodkreet dat wij het niet volhouden, werd met groot gemak terzijde geschoven.

Na de crisis ging onze jongste telg naar school. Hij vond het niet nodig om toetsen te maken. De consequentie was dat hij zijn telefoon moest inleveren. Tot onze verbazing leverde het innemen van zijn telefoon een heel ander kind op. Hij was aanvankelijk vreselijk boos, mokte en trok zich terug. Maar na een paar dagen veranderde zijn gedrag. Hij werd toegankelijker, keek ons meer aan en praatte in plaats van zijn gebruikelijke gebrom. Hij heeft zijn telefoon weer terug. Jammer dat wij hem deze niet helemaal kunnen ontzeggen. Ik opteer wel voor een telefoon-loos kind.

Doubleren in de 3de van het VMBO lijkt kansloos. Hij heeft het afgelopen jaar niets gedaan, kwam en ging wanneer hij wilde en was niet te sturen. Er is een mogelijkheid voor leerlingen zonder diploma om over te stappen naar een zogenaamde Entree-opleiding. Het risico ligt in het feit dat hij slechts éénmaal een dergelijke opleiding mag doen, waarmee het dus extra belangrijk is dat hij deze opleiding haalt. En doordat hij niet gemotiveerd is, kunnen wij niet



inschatten of hij het oppakt. Als hij iets niet ziet zitten, of iets te moeilijk vindt, haakt hij onmiddellijk af.

Hij heeft een baan gevonden, een voorwaarde voor de nieuwe school. Wij dachten dat hij daarmee zijn aanname had veilig gesteld. Echter de nieuwe school heeft zeer ernstige twijfels. Een kind zonder motivatie, die op het VMBO constant begeleid is, en op een MBO alles zelf moet doen, hoe kansrijk is dat? Wij hebben een extra gesprek kunnen bepleiten. De vraag is of hij hen kan overtuigen van zijn motieven. Natuurlijk proberen wij hem daar op voor te breiden, helaas leiden onze gesprekken weer tot zijn bekende gedrag; brommen, niet reageren en weglopen.

Pleegzorg is door de budgetten heen en dat betekent, crisis of niet, dat er een behoorlijke vertraging optreedt. In overleg hebben wij een tweesporenbeleid gekozen. Begeleid kamerbewoning opstarten en analoog een traject om ons te ondersteunen bij de opvoeding. Een gemeentelijke commissie verleent toestemming is nodig en de aanvragen verlopen via het buurtteam. Het gevolg: we zijn al weer weken verder.

Eigenlijk is er maar één conclusie. Alle goede intenties van de hulpverleners ten spijt, het maakt geen verschil. Wij staan er alleen voor. Als je maar lang genoeg wacht, gaat het vanzelf over. ■

# het einde van een tijdperk

Eind oktober kwam een telefoontje van het buurtteam dat de beschikking voor begeleid kamerbewoning was afgegeven én dat er onmiddellijk plek was. Of wij na het weekend wilden laten weten of wij gebruik wilden maken van de mogelijkheid. Onze wereld stond even op z'n kop. Hoe vertellen wij het onze jongste pleegzoon? Twijfel of wij niet nog moesten wachten, omdat wij na de crisis in juni relatief rustige maanden hebben gehad. De pleegouderondersteuning leek juist aan te slaan. De relatie is steviger. Kan hij overzien waar hij ja tegen zegt? Is er genoeg toezicht? Allerlei angsten spookten door mijn hoofd, als....

Hij is verhuisd. Wij hebben hem met z'n allen verhuisd. Er een feestje van gemaakt met alle kinderen. Wij hebben gezamenlijk gegeten en onze oudste heeft hem naar zijn kamer begeleid. En wij reden terug naar het stille grote huis.

Ik mis hem. Met al zijn gemak, zijn ontoegankelijkheid, zijn nooit zeggen "oké, dat doe ik". Maak me zorgen om zijn persoonlijke hygiëne, of hij goed genoeg voor zichzelf zorgt, of hij aansluiting vindt en niet eenzaam op zijn kamer zit. Of hij de weg naar ons huis kan vinden, en er niet voor kiest om ons niet meer te zien.

De eerste weken deed hij verwoede pogingen om niet te komen. Om te laten merken dat hij het zelf kan. Hij heeft ons nodig voor het aanschaffen van een tv, voor zijn telefoonabonnement, en voor de zaken op school. Gelukkig. Hij komt al iets vaker. Wij zorgen dat wij elke week contact hebben, proberen momenten te organiseren, al is het maar heel even.

Het is het einde van een tijdperk, 9 jaar pleegzorg, met veel gedachten over de zinvolheid van deze vorm van ondersteuning. Wij hebben ons huis open gesteld, de kinderen welkom geheten en hen een veilig wonen geboden, ze opgenomen in ons gezin, in onze families. Ze onvoorwaardelijk geaccepteerd, met al hun bagage. Ik hoop dat de kinderen een deel blijven van ons leven. Dat zij onze hulp, liefde en het familieleven blijven omarmen. In de afgelopen

jaren ben ik zoveel van ze gaan houden, dat ik nu worstel met het loslaten en met vragen of ik genoeg heb gedaan, of mijn bijdrage de juiste was.

Vanavond was onze oudste pleegzoon mopperend bij ons. Door de sneeuw, kon hij niet fietsen naar zijn werk. Hij zou met de bus gaan. Een paar minuten na zijn vertrek, belde hij. In een plas getrapt, geen bus te zien, kortom ellende. Maar géén directe vraag. Hem toch maar opgehaald en naar zijn werk gebracht. Hij was blij met de hulp en realiseerde zich dat hij behoorlijk aan het mopperen was. En ik was blij, want ik wil graag helpen als het kan. Inmiddels heb ik wel geleerd dat ik rustig moet wachten tot een vraag komt. Want als onze prachtige zonen zelf hulp vragen, dan sluit het goed aan op wat zij nodig hebben.

Negen jaar zorg; heeft het zin? Ja, hoewel wij hele zware jaren hebben meegemaakt, is het méér dan de moeite waard. Dankbaar dat wij een stukje mee mochten lopen in het leven van deze twee mooie jongens. Wij hebben deelgenoot kunnen zijn van hun worsteling om op te groeien in een ander thuis, om hun persoonlijke geschiedenis te leren accepteren. De afgelopen jaren hebben ons ook veel geleerd over onszelf. Makkelijk was het niet. Het grootste cadeau is dat zij ons uiteindelijk zijn gaan vertrouwen en dat wij een thuisbasis vormen.

Het einde van een tijdperk. Is dit echt het einde van pleegzorg? Ben nog aan het twijfelen, er zijn zo veel jongeren die een plek zoeken, ik ben zo geneigd om te zeggen – kom maar op. Maar nu nog even niet. ■



## HET EINDE VAN EEN TIJDPERK

Tien jaar pleegzorg, wij vormden een bijzonder gezin; twee mannen, twee pleegkinderen en twee donorkinderen. De mooiste herinneringen zijn de etentjes met alle jongens samen om tafel. Zo verschillend maar toch samen.

Tien jaar pleegzorg, het is een cliché, maar ik had het voor geen goud willen missen. Ik ben dankbaar dat wij dit samen hebben kunnen doen.